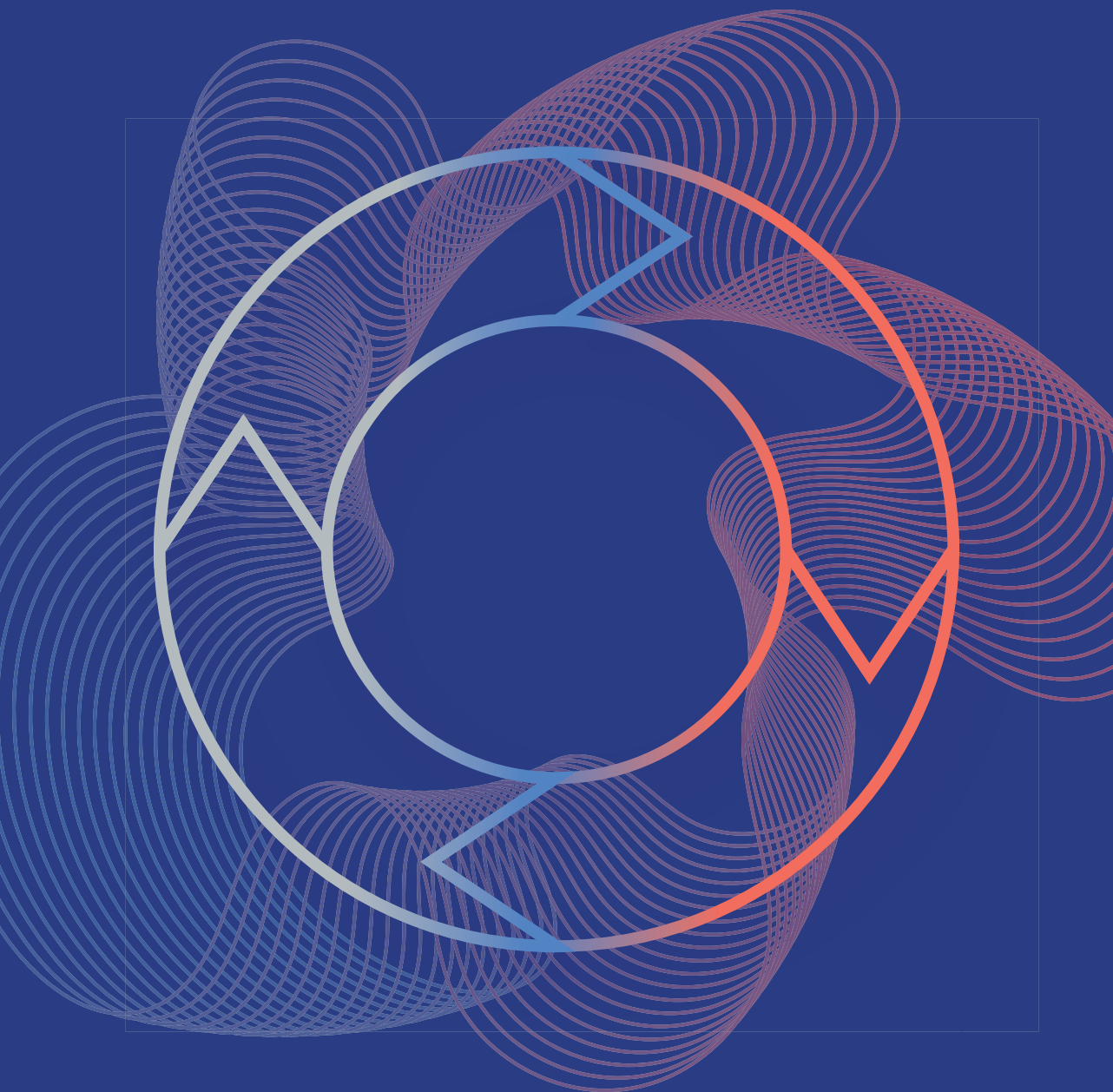

Kristin Molvik Botnmark

2. UTGAVE

HMS-boka

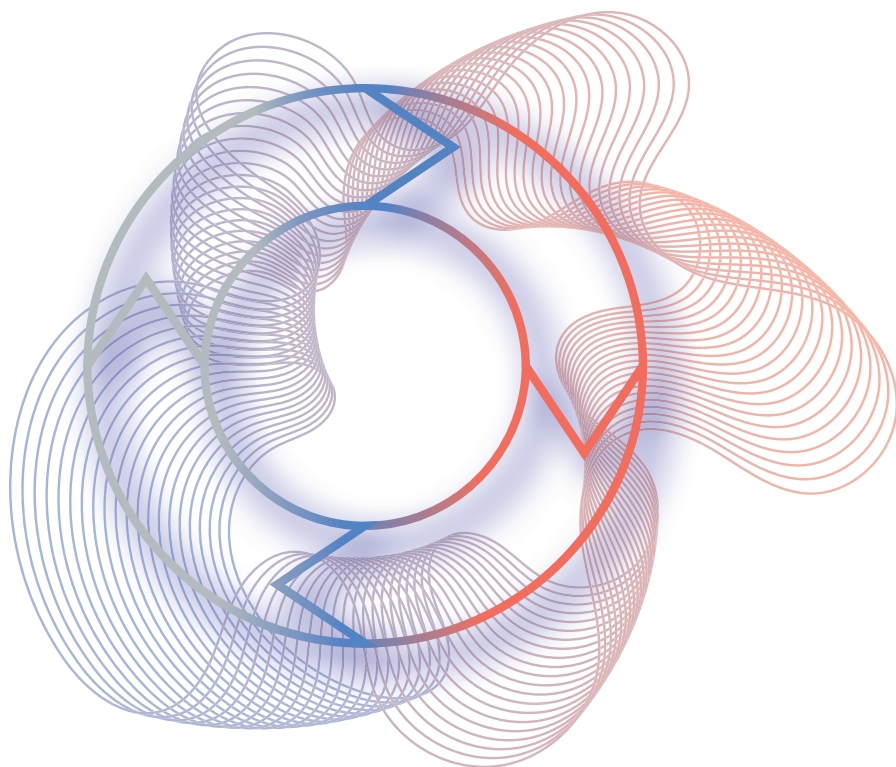

FAGBOKFORLAGET

Kristin Molvik Botnmark

2. UTGAVE

HMS-boka

FAGBOKFORLAGET

Forord

Helse, miljø og sikkerhet står heldigvis høyt på agendaen i norsk arbeidsliv. Slik er det ikke overalt i verden, og jeg har gjennom et langt virke som leder i inn- og utland dessverre fått erfare hvor galt det kan gå når HMS ikke er godt ivaretatt. Det å komme inn i et produksjonsanlegg hvor blodsporene på betonggulvet er ferske etter at en kollega nylig har falt flere meter fra et utspring, er noe jeg aldri kommer til å glemme. Å møte den forulykkede, kollegaer og familie etter en alvorlig hendelse gir brutal læring som jeg ikke unner noen.

Heldigvis har jeg også erfart hvordan gode HMS-kulturer, tydelige ledere og ivaretagende kollegaer påvirker arbeidsmiljøet positivt. Til syvende og sist er vi alle hverandres verneombud.

Formålet med denne boka er å vise hvor viktig HMS-arbeidet i organisasjoner er, at det fremmer samhandling og produktivitet, og at det ikke nødvendigvis må være så vanskelig som vi ofte tror. Gjennom involvering og engasjement for arbeidsmiljøet på alle nivåer i organisasjonen, samt systematisk tilnærming og integrerte prosesser, kommer vi langt i arbeidet med å utvikle trygge og robuste organisasjoner.

Historiene som fortelles underveis, er bygd på virkelige hendelser som jeg har erfart, eller som er blitt meg fortalt. De er anonymisert, og jeg har tatt meg noen dikteriske friheter. Forslag til tiltak og eksempler bygger også i stor grad på erfaringer jeg har fått gjennom en årrekke i ulike lederroller med ansvar for HMS.

Helse, miljø og sikkerhet spenner vidt, og min ambisjon med denne boka er ikke å dekke alle områder, ei heller alle bransjer. Gjennom å løfte frem sentrale emner i HMS-arbeidet håper jeg å engasjere ledere, medarbeidere og tillitsvalgte til økt innsats for et godt arbeidsmiljø.

Asker, juni 2021

Kristin Molvik Botnmark

Innhold

1

Invitasjon	11
1.1 HMS – mer enn påbud	12
1.2 Kort historisk tilbakeblikk.....	14

2

Sikkerheten først	19
2.1 Hva er en ulykke?.....	20
2.2 Ulike faktorer som påvirker	23
2.3 HMS-begrepet	24

3

Rammer og roller	29
3.1 Arbeidsmiljøloven.....	31
3.2 Internkontrollforskriften	34
3.3 Inkluderende arbeidsliv	35
3.4 Arbeidsgiver har ansvaret	36
3.5 Medvirkning og samarbeid.....	39
3.6 Arbeidstakers medvirkning og plikter.....	40
3.7 Verneombud (VO).....	43
3.8 Tillitsvalgt	47
3.9 Arbeidsmiljøutvalget (AMU)	47
3.10 Bedriftshelsetjenesten (BHT)	50
3.11 Opplæring	52
3.12 Tilsynsmyndigheter	54

4

Kartlegge HMS-utfordringer	57
4.1 Risikovurdering	59
4.2 Finn farekildene	62
4.3 Hva kan skje, og hvor sannsynlig er det?	74
4.4 Hva kan vi gjøre for å hindre at noe går galt?	79
4.5 Tiltak og videre arbeid	80

5

Risikostyring	83
5.1 Risikoreduksjon	86
5.2 Risikostyring ved barrierer	93
5.3 Jobbsikkerhetsanalyse	97
5.4 Psykososial risiko	99
5.5 Forebygging og oppfølging av sykefravær	101
5.6 Balanse jobbliv – privatliv	104
5.7 Tilbake til Synnøve på sykehjemmet	105

6

Avvik og granskning	109
6.1 Hva er avvik?	110
6.2 Avvik og tiltak	114
6.3 Oppfølging av avvik, uønskede hendelser og farlige forhold	115
6.4 Årsaksgranskning ved alvorlige hendelser	118
6.5 Beredskap	127
6.6 Varsling av kritikkverdige forhold	131
6.7 Oppfølging av psykososiale arbeidsmiljøsaker	135

7

HMS-systemet	137
7.1 Sette i gang og kartlegge	138
7.2 Planlegge	142
7.3 Utføre	146

7.4	Følge opp	151
7.5	Forbedre	152
7.6	Enkel mal for et HMS-system	157

8

HMS-ledelse	161
8.1 HMS-kultur	162
8.2 En rapporterende kultur	165
8.3 En rettferdig kultur	168
8.4 En fleksibel kultur	169
8.5 En lærende kultur	171
8.6 Ledelse av forbedringskultur	174

9

Muligheter og utfordringer	185
9.1 Endring skaper risiko	187
9.2 Integreerte HMS-aktiviteter	188
9.3 Kontinuerlig omstilling	191
9.4 Et bærekraftig arbeidsliv	191

10

Refleksjoner	195
10.1 Bare et hendelig uhell?	195
10.2 I heisen	196
10.3 Livredd på jobb	196
10.4 Å møte veggen	197
10.5 Anna er alene	198
10.6 Det som ikke skulle skjedd	200
10.7 Det gjelder vel ikke for vår bransje?	200
10.8 Si det, men gjøre det?	200

Litteratur	202
-------------------------	-----

Stikkord	207
-----------------------	-----